

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Географічний факультет

**Затверджено Вченою радою географічного
факультету
протокол № 10 від 19 березня 2024 р.**

 (Сергій ЗАПОТОЦЬКИЙ)

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ - МАГІСТР
(денна форма навчання)**

***ОСВІТНІЙ РІВЕНЬ - МАГІСТР
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 10 «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 106 «ГЕОГРАФІЯ»***

***ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА
«ГЕОМОРФОЛОГІЯ ТА ПАЛЕОГЕОГРАФІЯ»***

Київ - 2024

ВСТУП

Вступне випробовування для навчання за освітньою програмою «Геоморфологія та палеогеографія» (ОП «МАГІСТР») відбувається відповідно до «Правил прийому до Київського національного університету імені Тараса Шевченка у 2024 році».

Метою вступного іспиту до магістратури зі спеціальності 106 «Географія» за програмою «Геоморфологія та палеогеографія» є відбір і формування контингенту найбільш здібних студентів, шляхом оцінювання знань та навичок вступників за напрямами професійно-орієнтованої діяльності бакалавра.

Вимоги до здібностей та рівня підготовленості абітурієнтів. Успішне засвоєння навчальної програми ОП «Магістр» за програмою «Геоморфологія та палеогеографія» передбачає наявність у вступника базової вищої освіти за спеціальністю 106 Географія або 103 Науки про Землю, а також здібностей до оволодіння знаннями, уміннями та навичками в галузі природничих наук. Вступник до магістратури повинен знати теоретичні основи геоморфології та палеогеографії, наукові розділи і практичні напрями цих наук, володіти основними методами і методиками геоморфологічних і палеогеографічних досліджень, розуміти закономірності будови і розвитку рельєфу і природи Землі в цілому і окремих регіонів.

Формою проведення вступного випробування до магістратури зі спеціальності 106 «Географія» за ОП «Геоморфологія та палеогеографія» є письмовий екзамен відповідно до затвердженої програми вступних випробувань з відповідних фахових дисциплін, що за змістом і обсягом становлять навчальний матеріал підготовки фахівців за освітнім ступенем «Бакалавр».

Зміст програми вступних іспитів: програма вступного іспиту до магістратури за освітньою програмою «Геоморфологія та палеогеографія» включає в себе такі модулі (дисципліни):

Модуль 1. Теоретична геоморфологія.

Модуль 2. Методи геоморфологічних досліджень.

Модуль 3. Прикладна геоморфологія.

Модуль 4. Геотуризм та геоспадщина.

Модуль 5. Теоретичні основи палеогеографії.

Модуль 6. Методи палеогеографічних досліджень.

Модуль 7. Палеогеографія докембрію та фанерозою.

Модуль 8. Палеогеографія четвертинного періоду.

Модуль 9. Геоморфологія та палеогеографія території України.

СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ БІЛЕТІВ

Комплект атестаційних завдань вступного іспиту до магістратури за освітньою програмою «Геоморфологія та палеогеографія» складається з таких елементів:

- 8 тестових завдань науково-аналітичного та розрахункового-аналітичного характеру з фахових дисциплін освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр;
- 4 завдання аналітичного характеру.

Тестові завдання передбачають вибір однієї правильної відповіді з трьох запропонованих варіантів.

Аналітичні та тестові завдання охоплюють питання з усіх розділів модулів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ ВСТУПНИКІВ

На іспиті до магістратури за освітньою програмою «Геоморфологія та палеогеографія» знання вступника оцінюються за його письмовою відповіддю на завдання екзаменаційного білету. Наведені елементи вступного іспиту до магістратури оцінюються за 40-бальною шкалою для завдань аналітичного характеру та за 5-тибальною шкалою для тестових завдань. Підсумкова оцінка вступного іспиту до магістратури являє собою сумарну оцінку за 4 завдання аналітичного характеру та 8 тестових завдань білету. Максимальна кількість балів - 200 ($5 \cdot 8 + 40 \cdot 4$).

Оцінка тестових завдань здійснюється за наступним принципом:

за виконання тестового завдання абітурієнт може отримати 0 або 5 балів:

- 5 балів, якщо вказано правильну відповідь;
- 0 балів, якщо вказано неправильну відповідь, або зазначено більше

однієї відповіді, або відповіді не надано.

Завдання аналітичного характеру оцінюється, виходячи з наступного:

40-35 балів виставляється вступнику у випадку повного та правильного розкриття питання, аналізу необхідних взаємозв'язків, демонстрації розуміння суті процесів та ґрунтовних знань з природничих дисциплін.

34-28 балів виставляється вступнику в разі неповного розкриття питання, неповного розгляду всіх існуючих взаємозв'язків, за наявності можливих незначних описок при викладенні основних результатів, які не впливають на правильність подальшого ходу розкриття теоретичного питання.

21-27 балів виставляється вступнику у випадку подачі лише окремих відомостей про суть питання, неможливості проаналізувати причинно-наслідкові зв'язки по даній проблемі, а також у разі суттєвих помилок при викладенні основних результатів.

0-20 балів виставляється вступнику, який демонструє нерозуміння суті питання та взаємозв'язків між процесами, які розглядаються, а також демонструє відсутність знань основних теоретичних положень з проблеми.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНИХ ІСПИТІВ:

Модуль 1. Теоретична геоморфологія. Об'єкт та предмет геоморфології. Рельєф земної поверхні та його основні властивості, класифікація рельєфу. Загальні закономірності будови рельєфу Землі, основні механізми розвитку земної кори та їхнє відображення у формуванні планетарних форм рельєфу, будова рельєфу дна Світового океану. Чинники і процеси формування рельєфу, джерела їхньої енергії. Вплив властивостей гірських порід на рельєфоутворення. Відображення тектоніки і магматизму у рельєфі земної поверхні. Зональні та азональні екзогенні процеси, роль широтної зональності у формуванні морфоскульптури Землі. Вивітрювання та його роль у системі морфолітогенезу; схилі процеси та рельєф схилів; флювіальні геоморфологічні процеси та наслідки їхньої діяльності; карст і карстова морфоскульптура; гляціальні процеси і відповідні форми рельєфу земної поверхні; аридні процеси і морфоскульптура; берегові процеси та форми рельєфу; антропогенний рельєф. Роль рельєфу як складника ландшафту.

Модуль 2. Методи геоморфологічних досліджень. Систематика методів геоморфологічних досліджень. Методи вивчення морфології, генезису, віку, динаміки рельєфу. Морфометричний аналіз рельєфу. Структурно-геоморфологічний та неотектонічний аналіз. Дистанційні методи вивчення рельєфу та сучасних рельєфотвірних процесів. Можливості геоінформаційних систем та технологій для застосування у геоморфологічних дослідженнях.

Модуль 3. Прикладна геоморфологія. Структура і завдання прикладної геоморфології. *Пошукова геоморфологія*, завдання та напрямки. Класифікація родовищ корисних копалин та їх зв'язок з формами рельєфу. Геоморфологічні критерії пошуку рудних корисних копалин. Геоморфологічні методи пошуку осадових родовищ. Класифікація розсіпів. *Інженерна геоморфологія*, завдання та напрямки. Інженерні властивості рельєфу. Рельєф та проектування інженерних споруд. Агрогенна геоморфологія, її роль у землекористуванні в Україні. *Екологічна геоморфологія*: об'єкт, предмет, задачі. Антропогенне навантаження на рельєф земної поверхні. Геоморфологічні ризики і кризові еколого-геоморфологічні ситуації.

Модуль 4. Геотуризм та геоспадщина. Поняття георізоманіття, геосайту, геоспадщини, геотуризму. Геотуристичні ресурси та цінності, геотуристичний потенціал та методи його оцінювання. Об'єкти геотуризму та їх види. Генетична класифікація геосайтів. Геотуризм та природоохоронна справа. Геопарки: організація діяльності та засади функціонування. Найвідоміші геотуристичні атракції України та Світу. Міжнародні організації та проекти по збереженню геоспадщини. Геоспадщина у рамках Світової природної та культурної спадщини ЮНЕСКО.

Модуль 5. Теоретичні основи палеогеографії. Об'єкт та предмет палеогеографії. Галузі палеогеографії: палеогеологія, палеогеоморфологія,

палеопедологія, палеогідрологія, палеокліматологія, палеобіогеографія. Палеоландшафтознавство. Наукове та прикладне значення палеогеографії.

Модуль 6. Методи палеогеографічних досліджень. Палеогеографічні пам'ятники та палеогеографічні індикатори. Методи визначення абсолютного віку відкладів. Методи реконструкції палеорельєфу. Методи палеопедологічних досліджень. Методи палеобіогеографічних досліджень (палінологічний, палеофауністичний). Методи геоархеологічних досліджень.

Модуль 7. Палеогеографія докембрію та фанерозою. Палеогеографічні обставини докембрію: формування земної кори, еволюція кліматів, гідросфери. Перші зледеніння. Виникнення і еволюція біосфери.

Палеогеографічні обставини палеозою (ранній та пізній етапи), мезозою та кайнозою: еволюція земної кори, кліматів, біосфери. «Вибух життя» у кембрії. Великі вимирання наприкінці пермського та крейдового періодів.

Модуль 8. Палеогеографія четвертинного періоду. Основні риси четвертинного періоду. Цикли Міланковича. Морські киснево-ізотопні стадії. Палеомагнітні репери.

Палеогеографічні обставини гелазію (палеоплейстоцену). Етапи розвитку природи: відклади, рослинність, фауністичний комплекс, клімат. Виникнення роду *Homo*, перша матеріальна культура.

Палеогеографічні обставини еоплейстоцену. Етапи розвитку природи: відклади, рослинність, фауністичний комплекс, клімат. Виникнення та поширення виду *Homo erectus*, матеріальна культура.

Палеогеографічні обставини раннього неоплейстоцену. Етапи розвитку природи: відклади, рослинність, фауністичний комплекс, клімат. Поширення виду *Homo erectus*, матеріальна культура.

Палеогеографічні обставини середнього неоплейстоцену. Етапи розвитку природи: відклади, рослинність, фауністичний комплекс, клімат. Види *Homo erectus* та *Homo neandertalensis*, їхні матеріальні культури.

Палеогеографічні обставини пізнього неоплейстоцену. Етапи розвитку природи: відклади, рослинність, фауністичний комплекс, клімат. *Homo neandertalensis* та *Homo sapiens*, їхні матеріальні культури.

Модуль 9. Геоморфологія та палеогеографія території України. Головні гіпсометричні та орографічні особливості земної поверхні. Неотектонічні та сучасні рухи земної кори. Морфоструктура та морфоскульптура рівнинної та гірської частин. Зміни природних умов в антропогені.

Список рекомендованої літератури

Байрак Г. Методи геоморфологічних досліджень: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Франка, 2018. 292 с. Сторінка доступу: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/bayrak_metody_geom.pdf

Бортник С.Ю., Ковтонюк О.В., Погорільчук Н.М. Методи польових географічних досліджень. Вивчення рельєфу та рельєфоутворюючих відкладів: навчальний посібник / К.: «Прінт-сервіс», 2015. 165 с. Сторінка доступу: <https://www.twirpx.com/file/2089601/>

Бортник С.Ю. Морфоструктури центрального типу території України: просторово-часовий аналіз. К.: ВГЛ «Обрії», 2012.

Геоморфологічна будова (морфоструктура та морфоскульптура). Національний Атлас України. К., Картографія, 2007. С. 158-159.

Герасименко Н.П. Палеогеографія четвертинного періоду (палеоландшафти). К., «Прінт-сервіс», 2020. 295 с. Сторінка доступу: https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2021/06/pidruchnik_gerasymenko_paleogeograf.pdf

Горішний П. Морфологічний аналіз рельєфу: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 120 с. Сторінка доступу: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/Horishnyy-Morfol-analiz-reliefu-book-2022.pdf>

Гожик П.Ф., Герасименко Н.П., Бортник С.Ю. Четвертинна геологія. К., ВПЦ «Київський університет», 2019. 271 с.

Мельничук І.В. Палеоландшафти України в антропогені. К.: ВГЛ «Обрії», 2004. 208 с.

Морфоструктурно-неотектонічний аналіз території України. Концептуальні засади, методи і реалізація / Палієнко В. П., Барщевський М. Є., Спиця Р. О. та ін. К.: Наук. думка, 2013. 263 с.

Неотектонічні рухи земної кори (пізній кайнозой – антропоген). Національний Атлас України. К., Картографія, 2007. С. 121.

Нестеровський В.А., Бортник С.Ю., Погорільчук Н.М., Ковтонюк О.В. Основи мінералогії та петрографії: підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2011. 448 с.

Палеогеографічні умови. Національний Атлас України. К., Картографія, 2007. С. 117.

Погорільчук Н.М. Динамічна геоморфологія: навчальний посібник. Київ, 2022. Сторінка доступу: https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2022/04/dynamichna-geomorfologiya_pogorilchuk-n.pdf

Рельєф України: навчальний посібник. І.П. Ковальчук, О.О. Комлев, Я.С. Кравчук, Е.Т. Палієнко, Г.І. Рудько, В.В. Стецюк; За загальною редакцією В.В. Стецюка. К.: Видавничий дім «Слово», 2010. 688 с.

Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основи геоморфології. К.: «Вища школа», 2005. 495 с.

Стецюк В.В. Екологічна геоморфологія України: навчальний посібник. Стецюк В.В., Рудько Г.І., Ткаченко Т.І. К.: Видавничий дім «Слово», 2010. 368 с.

Сучасна динаміка рельєфу України (під ред. Палієнко В.П.). Київ, 2005. 268 с.

Сучасні тектонічні рухи земної кори. Національний Атлас України. К., Картографія, 2007. С. 122.

Укладачі програми:

д.геогр.н., проф. Бортник С.Ю;

д.геогр.н., проф. Герасименко Н.П.;

д.геогр.н., проф. Комлев О.О.